

P e s.

(Ruski spisala E. Šelemetjeva; poslovenil A. Berce.)

I.

il je jasen, mrzel dan meseca grudna. Na Nevskem prospektu ¹⁾ so bile izložene za stekli velikih trgovskih zalog drage a krasne drobnosti. Vse polno ljudij je hodilo po ulicah.

Tù prideta dve deklici v visokih ovčjih čepicah in se ustavita pri prodajalnici cvetic z razkošnim zelenjem in krasnimi cvetovi. Mimo pride guvernanta ²⁾ z dvema majhnima otrokoma pred seboj. Kakor ogenj so žarela od mraza mehka ličeca otrokoma. Dospela sta do sladličarnice. ³⁾ Iz oken so gledali kaj vabljivo ukusni pirožki, konfekti, razno pecivo, prekrasno izdelana vaška hišica od sladkega kruha, s slamo pokrita, posuta s sladkornim snegom, z lesenimi vratici, z navesami in oboknicami pri oknih. Otroka se obrneta, povesta nekaj guvernanti in vsi trije stopijo v sladličarnico.

Veselo se kreta mladina po Nevskem in raduje jasnega solnca. Celó starčki se opogumijo in veselo zró njihova zgubančena lica izza privihanega bobrovega ovratnika. Saní škripljejo po gladkem snegu, kraguljčki srečajočih se konk ⁴⁾ zvonkljajo, glasno sôpejo dirjalci, katere naglo gonijo po ulicah. Povsod je blesk in gibanje.

Na oglu ulic baš na pragu pred cerkvico ustavil se je rujav psiček, kateremu so se zapletale dolge, suhe noge. Boječe se je oziral na vse strani, pogosto počenil na koščeni zadek, vsak trenotek pričakujoč, da ga sune kdo mimogredočih. Razmišljeno je pogledaval préd se, očitvidno si ni upal iti s stopnic ter se pomešati v množico. Suha rebra njegovega dolgega telesa so bila pokrita z dolgo rujavo dlako ter so štrlela iz obeh bokov; rep je bil plašno povešen mej suhima zadnjima nogama, gobček se je podaljšal, ušesi se povésili, oči so gledale boječe, tožno. Tresoč se po vsem svojem suhem telesu, odloči se naposled vender, iti s stopnic. Plaho se ozirajoč prehodil je ulice in se ustavil pri prvi prodajalnici.

Na širokih podoknicah so bile razpoložene razne ukusne stvari, recimo: tolste klobase, mastni jeseter, okajene ribice v pletenih košaricah; zopet različne druge ribice so visele z repi nizdolu ob oknu. Na vse to je pogledal skozi steklo rujavi psiček in užalostilo se je v njem pasje srce: oko vidi, a pod zobé ne pride nič. Sicer se pa še ni osrčil, obrnil se in šel dalje. Ko ide nekaj korakov naprej, ustavi se novič pred durmi neke zaloge. Široko se razpahnejo vrata in debela gospa stopi na ulice z velikimi zavitki v obeh rokah.

Jedva je gospa izstopila, takój so se zaprla težka vrata za njó.

¹⁾ Nevski prospekt = glavne ulice v Petrogradu.

²⁾ Guvernanta = ženska, ki se najemlje v družino, da uči in vzgaja otroke.

³⁾ Sladličarnica = vrsta pekov za imovite ljudi, kjer se prodajajo poslaščeni pirožki, konfekti in razne slaščice.

⁴⁾ Konk = voz z vpreženimi konji, ki teče po relsih, položenih po ulicah in prevažja ljudi na razne kraje mesta za majhno plačilo.

Nù, rujavemu psičku je jelo dišati nekaj omotno ukusnega iz prodajalnice. Zacvilil je tihoma, tešči, lačni želodček ga je zabólel in še celó v glavi se mu je jelo sukati. Pozabivši svoj prejšnji strah, hiti na vse kriplje, da bi dohitel gospo z zavitki. Vže je bil blizu nje, vže je zaduhal ukusni duh neke mastne, užitne stvari, kar skoči nagloma nanj — Bog si ga vedi odkodi — visok, dolg, gladek pes; siva dlaka se sveti na njem, ušesi mu stopati po konci, gleda gosposko in resno. Pritekel je in se ustavil ter pomahaval z repom, ki je bil dolg, kakor palica. Rujavi psiček počene s svojim suhim životom na mrzli kaméni tlak ob hišah in tako pokorno, tako ponižno, tako žalobno gleda surovemu psu v njegove tópe okrogle oči, da je ta takój — morda se je sramoval — mahnil z repom, odšel od njega in stekel za gospodarjem, da bi ga dohitel.

Ko psička popusti strah, izgubil je vže izpred očij óno gospo z mastnimi zavitki. Sicer bi se ne drznil teči za njo, ali jedel bi rad, tako zeló bi rad kaj jedel . . .

In psiček jame gledati vsem šetalcem v oči.

Tu gresta dve gospé v črnih barhantnih kožuščkih, v lepih visokih čeveljčkih, gresta skupaj in se razgovarjata takó prijateljsko in veselo, še celó smejeta se. Rujavi psiček stopi k jednej izmej njih, jame se plaziti okolo barhantnega roba njenega kožuha ter laskavo in žalostno gledati v njene oči. Skače okolo nje in nekoliko pred njo, in jej gleda v lice z žalobnim, prosečim očesom, toliko, da ne reče: dajte mi vender kaj jesti. Glejte, kako sem lačen! Nù gospé gresta naprej, veselo se pogovarjata ter niti ne opazita ubogega psička, ki leta okolo njih.

Nekolikokrat se jima psiček zagleda v oči — a nič se ne kaže! Končno zaostane nekoliko za njima, pogleda po mimoidočih in potem se odloči še jedenkrat poskusiti svojo srečo. Da-si se omenjeni gospé ne brigata zanj, vender ga ne preganjata in ne bijeta, vsaj to je dobro; nù drugi, sam Bog si ga vedi, kako grdo bi ga gledali, če bi se jim upal blizu.

Psiček pribeži zopet od zadej in zadene se z gobčkom v mehko barhantno obleko, potem utakne vso glavo skozi, — gospe se umakneti. Grbasti psiček se urine ves mej njiju ter hoče s prosečim očesom pogledati jima v oči, ali nagloma zakričita obe gospé in skočita druga od druge. Psiček se ustraši ter skoči s kamenitega tlaka, a gospé se zopet združita. Jedna izmej njiju se ozrè sè studom na psička ter reče: „Fej, kako zopern pes je to! In da meščani kaj takega gledajo in pripusté?“ Ker si psiček ne upa stopiti več na kaméni tlak, zbeži ob strani dalje. Beži mimo izvozčka, ki je teptal poleg svojih sank ter si grel od mraza otrpli nogi. Izvozček ugledavši psička, zavihtí bič, da bi ga oplazil po koščenem boku; nù pogledal je natančneje, premislil se, povetil roko ter nadalje korakal pri sankah. Psiček zavije zopet na kaméni tlak ter se jame sukati okolo nog dveh časnika-
karjev, ki sta se ustavila poleg pekarije. Časnikarja ga gledata ter nič ne rečeta. Psiček čaka, čaka, pogleduje jima v oči, a kaj bi mu mogla dati? Morda časopisov? Tega psičku pač ni treba.

Psiček beži dalje. Tù ga doideta dve hitro stopajoči deklici, osem, devet let stari; prva ima kožušček z belim, druga s sivim obšivom, a roke so jima skrite v majhnih, lepih muftah. Psiček jima pogleda v oči in zdelo se mu je, da imata dobra in mila otročja obrazka.

Opogumni se in teče za njima. Gleda jima v lice s svojim umnim, otožnim pogledom, in celó solzé mu plavajo v očeh.

Opazivši psička, ustrašita se deklici in se mu izogneta. Psiček se strese in zbeži od njiju, vzdigne še više svoj grbasti hrbet ter se boječe ustavi pri odprtih vratih visoke bele hiše.

Deklici prideta mimo psička, ozreta se in zasmili se jima.

„Kako ubog, suh pes!“ reče prva.

„Dà,“ — reče druga — prav ustrašila sem se ga.

„Ko bi imeli sè sebjó košček mesá ali vsaj kruha, dali bi ga ubogej živali, da bi jedla“ — reče prva.

„Dà,“ — odgovori druga.

„Jaz utaknem jutri v žep košček pirožka,“ reče prva.

Deklici otideta, a psiček še vedno stoji nasproti vratom ter žalostno gleda v velik, prazen dvor. Naposled mu prežene glad ves strah in psiček se odloči iti v ptuj dvor in si ondù poiskati kako stvar, da jo povžije, bodi si vže suho črevo od klobase, ali košček surove skorje, katero je kdo vrgel slučajno skozi okno. Kakor bi trenil, zgine na dvor ter se plazi boječe ob stranéh hiše, da bi izvohal, bodi-si tudi kako ostudno stvar, s katero bi utolažil mučni glad v svojem praznem želodci. Ali vse zamán: dvornik pri tej hiši je bil jako natančen človek, in njegovo dvorišče je bilo snažno in čisto pometeno, da bi se niti treska ne dobila v nobenem oglu.

Nesrečni psiček sklone otožno svoj gobček ter povési rep. Vrne se zopet na ulice. Tù stopi nek deček skozi vrata z drvni v naročji; ko ugleda ptujega psa na svojem dvorišči, razjezi se, vrže hitro drva na tla, zagradi debelo poleno, zamahne in je vrže na grbasto žival, ki se trese od gladi in mraza. Pes se zgrudi pod udarcem, žalostno zacvili in se vleče iz dvorišča hrôm, s prebito zadnjo nogo. Deček pogleda za njim, molče pobere drva ter izgine skozi druga vrata.

Rujavi psiček prišedši na ulice, jame se zopet plaziti mej ljudmi, vedno z óno gorečo prošnjo v otožnih, zdihujočih očeh. Ljudje se zadevajo ob psička, ustavljajo in umikajo se mu, ter hodijo dalje.

„Kako suha žival!“ omenila je glasno neka žena ter se ustavila za trenotek pred njim. „Kako nespametni so vender gospodarji: psa imajo, pa mu ne dadó jesti!“

In žena je zmajala z glavo.

„In če bi stekel od gladi, koliko ljudij bi bilo nesrečnih po tej grdobí!“ pristavila je še žena in šla hitro svojim potom.

„Tetka, vsaj skorjico!“ rekel bi jej spremljajoči jo pes, ko bi znal govoriti.

Tù stopi prikazček iz prodajalnice, zadene ob psička, ustavi se ter ga silno brene v bok s koncem svojega črevlja. Psiček se strese, omahne z vsem svojim suhim telesom na stran, britko pogleda za prikazčkom ter se splazi k bližnji hiši. Tresoč stiska se tam ob izstopku sosednje stene.

Mimo njega pride deklica, preprosto oblečena. Pogleda na ubogo žival, ozrè se na levo in desno ter išče nečesa z očmi. Še jedenkrat se ozrè po psu, preide hitro ulice ter zavije za bližnji ogel.

Ta deklica je vže dolgo sledila za nesrečnim psičkom in videla, kako je uboga žival s prosečimi očmi pogledavala v obraz mimogredočim: umela je, da jih

pes prosi kruha — to se mu je videlo iz njegovih umnih, otožnih očij. Dvakrat je šla deklica mimo šetalcev in prišla blizu psa, ali psiček, kakor navlašč, ni obrnil glave proti njej, nego šel je in gledal v oči tem, kateri se zanj prav nič niso zmenili. Glasno poklicati psa ali še celó hiteti za njim, to je bilo deklici neprijetno, — bala se je, da bi je ljudje ne začeli gledati, ali za psa jej je bilo vender le žal.

Videla je, kako se je pes ustopil pred odprta vrata, kakó je gledal v dvorišče in kakó je naposled smuknil skozi vrata.

„Nù, bode vže našel kaj, da bode jedel,“ mislila si je deklica in šla naprej . . . Ali kmalu je bil psiček zopet zunaj in se jel mešati mej noge šetalcev, samó da je zdaj vedno izmikaval zadnjo nogo. Deklica je šla zopet za njim in videla, kakó ga je sunil prikazček s črevljem v njegove suhe kosti, in kako se je ubogi psiček stiskal tresoč se ob izstopku stene.

Na drugem oglu je bila pekarija. Deklica prehodivši ulice, stopila je tù noter in vže na pragu zaklicala:

„Dajte mi za kopejko črnega kruha!“

Pekár vrže na tehtnico kos suhega kruha, stehta ga in hoče zaviti v papir.

„Ni treba,“ reče deklica, položi kopejko na mizo, vzame kruh in hiti iz pekarije. Ko preide ulice in dospeje na ono mesto, kjer je ubogi psiček stal stiskaje se ob steno, vže ga ni bilo več tam. Deklica pogleda naprej, pogleda nazaj, — a nikjer ga ni bilo! Gre nekoliko korakov dalje, zopet se ustavi, pogleda nazaj, pogleda po ulicah, — pes se je izgubil, in ravno sedaj! In dolgo je hodila deklica in gledala, kje bi dobila ubogega psička, in očitala si je, da se je obotavljala ter ni vže poprej dala ubogemu lačnemu psu zalogaj kruha.

Šla je mimo neke prodajalnice in se ustavila nehoté pred oknom: prelepo ovratno okrasje iz dragocenih kamenov, podobnih demantom, ležalo je na črnej barhantnej blazinici in se lesketalo v vseh barvah mavričnih. Mnogo uhanov in spon, dragocenih in umeteljno narejenih, čisto zlatih in z dragocenimi kameni, udelanimi v zlato, razloženo je bilo po barhantu. Tù so tudi igle, nataknene v majhno barhantno blazinico z udelanimi smaragdi, demanti, koralí, ametisti in jahonti.

Deklica se zagleda vá-nje. Prišla je namreč nedavno s kmetov in videla tù prvič v svojem življenji tako bliščobo.

„Ali kaj pomaga, ves dan ne moreš stati pri oknu!“ déje deklica, vzdahne in gre dalje. Treba jej pohiteti domóv, ne zato, ker ima daleč, nù hodí vže dolgo; nè, nè, ustaviti se mora še pri kakej izložbi! In tu so še cvetice in slike, katere ima ona tako rada.

Psiček pa le ne gre deklici iz spomina: kadar koli se spómne, kako je suh, grbast, kako ima otožne, rekel bi — skoraj človeške oči, zasmili se jej, tako zeló se jej zasmili.

„Bodem ga vže kje dobila,“ misli si deklica. „In kam neki bi bil šel? Saj se je vedno le na tej strani sukal. Daleč ni mogel oditi!“ To rekši, neče se več ustavljati pred izložbami, le mimogredoč se še ozira v okna. — Tu je izložba ur. Bog moj, koliko ur! Večje stenske in manjše žepne, še celó zlate! Kako krasna namizna oprava! kako čudovito lepo delo! — A zopet se vrnejo njene misli k ubozemu psičku. — Ubogi, nesrečni psiček! kakó je vender zašel v tolpo ljudij v Nevskih

ulicah? Gospodarji ne morejo biti dobri, ako imajo psa, pa mu ne dadó jesti. Tega si niti misliti ne morem, da bi psiček ne imel gospodarja! — Jabolka, grozdje, hruške, jejmína! kako je to vse lepo izloženo, — kar gledala bi! — Pariške steklene pletenice! Nè, tu se moram ustaviti!“

Dolgo stoji deklica in radovedno gleda različne, krasne drobnosti; gleda ter se ne more nagledati in načuditi dosti; kako so vender ljudje bistrourni, da izdelujejo take umeteljne stvari.

„Nè, čas je, da grem,“ reče nasmehnivši se ter se odpravlja od okna. Nekaj časa gre, zamisli se ter sklone glavo. Nagloma se strese in ozrè: takój za njo stopa nek visok gospod s črno brado in jej potoma nekaj govori. Ona ga ni dobro razumela, kaj je govoril. Ko mu pa še jedenkrat pogleda v oči, prestraši se njegovega drznega pogleda in se spusti skoraj v jednej sapi h konki, katera se je baš ustavila bila. Ondù se še le odsôpe in umiri. Konka se jame premikati. „Kje neki bode prenočil ta nesrečni psiček?“ misli si deklica ter gleda skozi okno naglo drdrajoče konke. — „Ali se ga bode kdo usmilil? In, zakaj ga nisem poklicala takój, ko sem ga ugledala, zakaj se mu nisem dobrikala in ga vzela s sebjó?“ In deklici se je jel ubogi psiček tako smiliti, da se jej je oko zasolžilo. Mislila si je: psiček utegne priti na kak samotni kraj in ondu ga bodo pobili s kamenjem kaki hudobni dečki sebi v zabavo, in ščuvali bodo nanj pse. Konka zvoní in zvoní z zvončkom; guga se, ropoče na prehodih in ovinkih s kolesi. Tù! zdaj smo domá. Konka se ustavi. Deklica izstopi: tu je njen dom, tu stanuje. Deklica hiti gori, stopi v malo, ozko sobico z jednim oknom, sleče kožušček in se vrže na posteljo. Danes je tako trudna . . . Pouk, ki ga dobiva v mestu je sicer po ceni, a hoditi mora daleč! Trudna je, v glavi se jej vrti. „Ta neprijazni gospod, kaj neki je hotel?“

In vender, kako lep je Petrograd! Vse je živo, vse se bleští! Zdajci se nagubanči deklici čelo, tresó in odpirajo se jej bleđi ustnici. Tiho vzdihuje, a izpod dolgih njenih trepalnic se uderó debele, grenke solzé.

O čem neki sanja? — Bog si ga vedi! Morda sanja o ródnej priprostej hišici v samotnej vasi; o majhnem senčnatem vrteci, polnem prijetne vonjave belo-rožnih listkov cvetočih jablan; starka-mati bega od jutra do večera za gospodinjstvom; mali bratci, sestre in . . . in njihov zdravi, kodrasti Žučka, vedno tako zadovoljen, vesel, laskav, ki zarohni s silnim in glasnim lajanjem, če se le ptuj človek približa njihovemu malemu zelenemu vaškemu dómu . . .

Stemilo se je. Po ulicah so prižgali svetilnice. Zablestéla so stekla izložb, zaigrale so v raznobojnej luči dragocene drobnosti, izpostavljene po oknih.

A rujavi psiček je le še bežal in bežal dalje. Na mostu sreča dečka, ki nese metle v rokah. Deček ugleda psička vže iz daleč in si misli napraviti ž njim zlóбно šalo. Gledal je na stran in se delal, kakor bi se niti ne zmenil zánj. Ko se pa psiček približa k njemu, nagloma zakriči, zažvižga in jame mahati z metlami po ubogej, plašnej živali. Psiček se valja in breca onemoglo z nogami. Deček se smeje. Potem si naloži metle zopet na ramo ter otíde kakor bi se ne bilo prav nič zgodilo.

Psiček, onemogel strahú, gladí in mraza, zbere vse svoje moči, beži preko mosta in zavije iz sovražnih mu ulic na levo. Pri nekej prodajalnici se ustavi, ker čuti, da ga zapuščajo moči. Nekaj posebnega se je zgodilo ž njim: majal se

je na vseh štirih nogah; noge so se mu šibile in omahnil je na mrzli kameni tlak. Zavedel se je še le tedaj, ko je nekaj hudo udarilo na njegova ušesa in prišel mimo njega nek gospod, cokljajoč z visokimi vrhnjimi črevlji. Nu, odkod tako prijeten in ob jednom mučno vabeči duh? Psiček se strese po vsem telesu in odpre oči. Gospod je šel mimo in nesel sè seboj pod pazduho nekaj v bel papir zavitega. Od tod torej ta prijetni duh! Prvi trenotek je mislil psiček skočiti in teči za gospodom, ali premislil si je: saj je vže skušal ganiti ljudi, in s kakim uspehom? Psiček vzdihne globoko, globoko, po človeško rekel bi in — zopet zatisne trudne oči.

Gospod je vže otišel, njegovi koraki so utihnili v mrzlem nočnem zraku. Nu, ta prijetni duh ne da psičku pokoja! Zopet odpre oči in obrne gobček. In nakrat opazi, da je na oknu, pod katerim leži, razloženo mnogo, mnogo ukusnih stvari: cele vrste tenkih klobas, razobešenih na oknih, a na belej skledi ob strani cela prašičja glava; v istej vrsti prekrasna gos in mnogo mnogo drugih ukusnih jedil.

Psiček je pozabil, da je v oknu debelo steklo in skočil je z vso močjo vanj, zadel z glavo in besno prasn timer po steklu s svojimi suhimi, umazanimi nogami.

Naglo so se odprla vrata od prodajalnice in skozi nje skočilo je na ulice nekoliko prestrašenih prikazčkov. Skočili so k psičku, upili so in ga suvali. Sreča, da ni nobeden izmed prikazčkov utegnil vzeti palice s seboj! Ko se ubogi psiček zopet zavé, zbere vse svoje moči ter se vleče na drugo stran ulice, kder izgine v nočnej tmíni.

(Konec prihodnjič.)

Tudi od vrabcev se lahko učimo.

(Iz knjige: „Matéri douška,“ nap. V. Sokolová; posl. —ě.)

Pri Radóševih bi bilo lahko kakor v nebesih. Gospod Bog je dajal roditeljem in otrokom zdravja, blagoslavljal očetov zaslužek, da otroci niso poznali nikakešnega nedostatka a vender ni bilo pri Radóševih kakor v nebesih. Zakáj? Zato, ker so imeli mali Radóščeki to veliko napako, da so se drug z drugim prepirali. In zato je bila večkrat žalostna njihova mati. In kako bi tudi ne bila žalostna, ker je čula prepír mej otroci za vsako malenkost, dà, za najmanjšo stvarco. Uboga mati! komaj bi bilo, da bi imela vedno pripravljeno tehtnico, ko je rezala krajčke kruha in jih mazala sè surovim maslom, da bi ne bil jeden za spoznanje večji od drugega. Saj se je čulo vsak trenotek:

— Ti imaš večji krajček!

— In ti imaš več surovega masla! —

— Ti si dobila večje jabolko! —

— Počakaj, ti imaš več suhih češpelj kakor pa jaz! —

— Pusti mojo puničko, ona je moja, tebi je ne posodim! —

— Daš mi hitro knjižico sè slikami, meni jo je prinesel sv. Miklavž, a ne tebi! —

Takó je bilo pri Radóševih, takó.

Mati jih je opominála ljubeznivo, a vender vse to ni nič pomagalo. Zato je hitro završila take prepíre. Vzela je Janezku večji krajček in Vojtehu bolj namazani kruhek ter ni dala nobenemu ničesar. Obá sta morala brez večerje v posteljico. Vzela je Marijci puničko in Barici knjigo, dala obema nogovice in jima ukazala mirno plesti.